

ኤችአይቪ

የበሽተኞች መረጃ፡ መብቶችና ያግባብ መመሪያዎች። በኢንፈክሽን ህኪም የሚሠጥ የበሽታ መረጃ ቅጠሊት።

ይህ መረጃ ለምን ወደርስዎ ተላከ?

ይህ መረጃ የተላከልዎት ምክንያት የኤችአይቪ ኢንፈክሽን ስላለዎት ወይም እንዳለዎት ጥርጣሬ ስላለ ነው። ይህ ቅጠሊት፡ ኤችአይቪን የሚመለከት መረጃ፡ እንዴት ህክምና እንደሚሠጥና ምን ማድረግ እንዳለብዎት የሚገልጽ መረጃ ያጠቃለላል ነው።

ኤችአይቪ ምንድነው?

ኤችአይቪ በሰው አካል በሽታ የመቋቋም ሀይል (ኢሚዩን ሲስተም) ላይ ተጽኖ የሚያደርግ ቫይረስ ነው። ዛሬ በተገቢ አግባብ ከተወሰዱ በሰው አካል ያለው የቫይረስ መጠን የሚቀንሱና፤ በኤችአይቪ የተለከፉ ሰዎች ረጅምና ጥሩ ሀይወት እንዲያሳልፉ የሚያስችሉ መድሃኒቶች አሉ። መድሃኒቶቹ በተገቢ አግባብ ከተወሰዱ ለሌላ ሰው ኤችአይቪ የማስተላለፍ አደጋ በጣም ነው የሚቀንሰው። የኤችአይቪ ኢንፈክሽን ድኖ አይጠፋም፤ በሽተኛው በጥሩ አግባብ መድሃኒት ቢወስድም በአካሉ ቫይረስ ይኖራል። አንድ በኤችአይቪ የተለከፈ ሰው ህክምና ካልወሰደ፡ ቆየት ብለው ያልተለመዱ ኢንፈክሽኖችና የካንሰር በሽታ ይነሡብታል። ይህ ቆይቶ የሚነሳው ከስተት ኤይድስ ይባላል። አብዛኞቹ ዛሬ የኤችአይቪ ኢንፈክሽን ያላቸው ሰዎች፡ በመጨረሻ ጊዜ በፍጹም ኤይድስ አይነሳቸውም።

ኤችአይቪ እንዴት ይተላለፋል?

አብዛኞቹ በኤችአይቪ የተለከፉት ግለሰቦች፡ የብልት፡ የፊንጢጣና አንዳንድ ጊዜም የአፍ ወሲብ ካለ መከላከያ በመፈጸማቸው ነው። በኤችአይቪ ቫይረስ የተበከለ ደም፡ ከሰው ወደ ሰው በሽታ የማስተላለፍ አደጋው ትልቅ ነው። በዚህ ምክንያት ኤችአይቪ በስግራደም፡ በመርፌ ወይም በሌላ መውጫ መሳሪያ ከሰው ወደ ሰው ይተላለፋል። በኤችአይቪ ቫይረስ የተበከለ ደም በዐይን፡ ባፍንጫና፡ በአፍ ካለው የንፋጭ ገለፈት ወይም ክፍት ከሆነ ቁስል ጋር ቢገናኝም የመለከፍ አደጋ አለ። የኤችአይቪ ህክምና በተገቢ አግባብ ከተከናወነ፡ የመተላለፍ አደጋው እጅግ በጣም ቢቀንስም፤ የመለከፍ አደጋው ግን ያው እንዳለው ነው። ኤችአይቪ በእርግዝና፡ በግልግልና በማጥባት ወቅት ከእናት ወደ ልጅ ሊተላለፍ ይችላል። እናቲቱ የኤችአይቪ ተሽካሚ መሆንዋ እውቅ ከሆነ፡ በመድሃኒትና ልጁን ባለማጥባት ወደ ልጁ ቫይረስ ለማስተላለፍ ያለውን አደጋ ከተቻለ እስከ ሙሉ በሙሉ ማስወገድ ይቻላል።

ኤችአይቪ መቶ ከሰው ወደ ሰው ይተላለፋል?

ኤችአይቪ በመተቃቀፍ፡ በመሳሳምና በመተሻሻት አይተላለፍም። እንባ፡ ሽንት፡ ተቅማጥ፡ ትውከት ወይም ንፍጥ፡ ደም እስካልተቀላቀለበት ድረስም ኢንፈክሽን አያስተላልፍም። ባልቆሰለ ቆዳ የነጠበ ደምም የማስተላለፍ አደጋ የለበትም።

መብቶች

በሰዊድን የኢንፈክሽን ህግ (smittskyddslagen) መሠረት፡ ምርመራ፡ የህኪም ቀጠሮና፡ ህክምና ለሁሉም በሽተኞች ከክፍያ ነፃ ነው። በሽታዎን ለመቻል የሚያስፈልግዎት ስነ-አእምሮአዊና ማህበራዊ ደገፍ የማግኘት መብትም አለዎት። ሌሎች ሰዎችን በኢንፈክሽን አደጋ ላይ እንዳያጋልጡ ማስወገድ የሚገባዎትን ነገሮች በሚመለከት የኢንፈክሽን ህኪም ምክር ይሠጥዎታል። የኤችአይቪ ኢንፈክሽን ተሽካሚ በመሆንዎ ብቻ መብትዎ መደፈር የለበትም። ኤችአይቪ በሰዊድን የፀረ-ዘረኝነት ህግ ውስጥ ከሚገኘው የአቅሙ-ውሱንነት ዓምድ ላይ ሰፍሮ ይገኛል።

የሙያ ኑሮ

የኤችአይቪ ኢንፈክሽን፡ ትምህርትዎና ደምበኛው የሙያ ኑሮ ለማከናወን አይከለክልዎትም።

እርግዝናና ልጅ ማጥባት

ልጅዎ ሳይለከፍ ባነስተኛ የኢንፈክሽን አደጋ፡ እርጉዝ መሆን ይችሉ ዘንድ፡ እርስዎ/የኑሮ ጓደኛዎ ድጋፍ ማግኘት ትችላላችሁ። ኤችአይቪ ተሽካሚ እናቶች ማጥባት የለባቸውም።

03-05-2016

በኤችአይቪ የተለከፉ ልጆች

ወላጆች/አሳዳጊዎችና ልጆች: ከዕድሜአቸው የሚሰማማ: ህክምና በሚሠጠው ሀኪም በኩል በተከታታይ መረጃ ያገኛሉ። በኤችአይቪ የተለከፉ ልጆች ልክ እንደ ሌሎች ልጆች ለእንክብካቤና ለትምህርት መብት አላቸው። ቢሆንም: በግምት ውስጥ የሚገቡ ልዩ ፍላጎቶች ሊኖራቸው ይችላል። ህክምና የሚሠጠው ሀኪም ወይም የኢንፈክሽን መከላከያ ሀኪም: ወላጆች/አሳዳጊዎቹ ከፈቀዱ: ለዐፀድ-ህፃናት መረጃ ሊሠጥ ይችላል። ትምህርት ሲጀምር የትምህርት ቤቱ የተማሪ ጤና ጥበቃ ክፍል (skolhälsovården) ይነገራል።

የብልት: የፊንጢጣና የአፍ ወሲብ ሲፈፀም ኮንዶም መጠቀም

ኮንዶም መጠቀም: ኤችአይቪና ሌሎች በወሲብ የሚተላለፉ በሽታዎችን ለመከላከል ማለፊያ የሆነ አግባብ ነው። እና ወሲቡ ተጀምሮ እስኪጨረስ ኮንዶም ጥቅም ላይ መዋል አለበት። የእምስ ኮንዶም (የሴቶች ኮንዶም) ሊጠቅም ይችላል ግን በሳይንስ የተደገፈ መረጃ የለም። ተገቢ ህክምና በሚደረግበት ወቅት በተቻለ መጠን ከሰው ወደ ሰው የኤችአይቪ የመተላለፍ አደጋ ለመቀነስ: የብልት: የፊንጢጣና የአፍ ወሲብ ሲፈፀም ኮንዶም መጠቀም ግዴታዊ ነው።

ኢንፈክሽን በመከላከል ላይ ያተኮረ የመድሃኒት ህክምና

በወሲብ ወቅት ኮንዶም ተጠቅመው ሲያበቁ ግን ወደ ሌላ ሰው በደም ወይም በሌላ መልክ ኢንፈክሽን እንዳስተላለፉ ጥርጣሬ ካለ: የድኅረ-መጋለጥ የኢንፈክሽን መከላከያ ህክምና (postexpositionsprowylax (PEP) ማድረግ ይቻላል። ይህ የኢንፈክሽን መከላከያ ህክምናው ወዲያውኑ መጀመር አለበት። ህክምና ከሚሠጠው ሀኪም ወይም ከኢንፈክሽን ክሊኒክ ኮንታክት ያርጉ።

የኢንፈክሽን ምንጭ መፈለግ

ተገቢ ህክምና እንዲያገኙና ኢንፈክሽን ወደ ሌሎች ግለሰቦች እንዳይተላለፍ ለመከላከል: ኤችአይቪ ያላቸው ግለሰቦች ማግኘት (እነማን መሆናቸው ማወቅ) በጣም አስፈላጊ ነው። እና የኤችአይቪ ተሽካሚ ከሆኑ: ከማን ወይ ከነማን ኢንፈክሽኑ እንደተላለፈብዎት ወይም እርስዎ ያስተላለፉበት ግለሰው ካለ የመንገር ግዴታ አለብዎት። ይኸም ማለት: ከርስዎ ወሲብ ወይም ሌላ ዓይነት ግንኙነት የፈፀሙ ግለሰቦች ወይም የመውጫ መርፌ መሳይ ከርስዎ የተጋሩ: አንዳንድ ጊዜም የቤተሰብ አባሎችን የሚመለከት ሊሆን ይችላል። ይህ የኢንፈክሽን ዋና ምንጭ የማግኘት ተልእኮ የሚመራው: በበሽተኞች መቀበያ ያለው ህክምና የሚሠጥዎት ሀኪም: ተጋጋዥ (kurator) ወይ ነርስ ነው። ለምንጭ ፈላጊው የሚነግሩት መረጃ ሁሉ በምስጢር (sekretess) ነው የሚያዘው። መረጃ ሲሠጡ እርስዎ የሚጠቅሷቸው ግለሰቦች እርስዎ ማን እንደሆኑ አያውቁም። ግለሰቦቹ በሀኪም መመርመር እንዳለባቸው ብቻ ነው የሚነገራቸው።

ደም ሁልጊዜ እንደ አደገኛ የኢንፈክሽን ማስተላለፊያ መንገድ መታየት አለበት

- ቁስል ወይም ሌላ ተመሳሳይ ነገር አዲስ መሸፈኛ ሲደረግበት ደም የሚነካ ግለሰው ጓንቲ ማድረግ አለበት።
- በደም የቆሽሽ ማተርያል (ጨርቅ ወዘተ.) ከመጣሉ በፊት መታሸግ አለበት። ልብስ በማሸን መታጠብ አለበት።
- አንድ ግለሰው: ዐይኑ: አፍንጫው ወይም አፉ ውስጥ ደም ከገባበት ወዲያውኑ በውሃ ማታጠብ/መጉመጥ መቻል አለበት። ደሙ ኤችአይቪ እንዳለበትና ግለሰው ህክምና ከሚሠጥ ሀኪም ወይም ከኢንፈክሽን ክሊኒክ ጋር ወዲያውኑ ኮንታክት ማድረግ እንዳለበት የመንገር ግዴታ አለብዎት።

ወደ ሌላ ግለሰው ኢንፈክሽን ላለማስተላለፍ ሊከተሏቸው የሚገባዎት መመሪያዎች

በኢንፈክሽን መከላከያ ህግ መሠረት: ኤችአይቪ ለህዝብ አደገኛ የሆነ (allmänfarlig sjukdom) በሽታ ነው። እና ኢንፈክሽን ወደ ሌላ ሰው እንዳይተላለፍ ለማስወገድ እርስዎም ኃላፊነት ይሸከማሉ። የኤችአይቪ ኢንፈክሽን የማስተላለፍ አደጋ ከተከሰተ: ግለሰውን ስለ በሽታዎ የማሳወቅ ኃላፊነት አለብዎት። በህግ የሚጠቀሱት ጉዳዮች መሠረት በማድረግ: ከዚህ ቀጥለው የኢንፈክሽን መተላለፍ የሚያስወግዱ መመሪያዎች ተዘርዝሯል። አብዛኞቹ መመሪያዎች ለኤችአይቪ ተሽካሚዎች ሁሉ የሚመለከቱ ሲሆኑ: የተቀሩት ግን እርስዎ ባሉበት ሁኔታ የተመሠረቱና ከጊዜ ወደ ጊዜ ሊቀያየሩ የሚችሉ ናቸው። ከተዘረዘሩት መመሪያዎች የትኞቹ እርስዎን እንደሚመለከቱ የሚወሰነው ሀኪምዎ ነው።

1. የኢንፈክሽን መተላለፍ አደጋ ባለበት ወቅት: በሥራ ወይም በሌላ እንቅስቃሴ የመሳተፍ ክልከላ ሊያጋጥም ይችላል።

03-05-2016

2. ደም ይሁን የሰውነት ክፍል ለሰግረት (transplantation) መለገስ አይፈቀድልም።
3. ለህክምና የተጠቀሙበት የመርፌ ጋን ወይም ሌላ ተመሳሳይ መርፌ ለሌላ ሰው መሥጠት አይፈቀድልም።
4. አደንዛዥ ዕቃዎች ለመውሰድ የተጠቀሙበት (የሚወሰዱ ከሆነ) የመርፌ ጋን ወይም ሌላ ተመሳሳይ መርፌ ለሌላ ሰው መሥጠት አይፈቀድልም። ከሌላ ሰው የአደንዛዥ ዕቃ መቀላቀያ ኩባያ በጋራ መጠቀም እንዲሁም አይፈቀድልም። ሁሉም አደንዛዥ ዕቃ ለመውሰድ የሚያገለግል መሣሪያ ለኢንፈክሽን መተላለፍ አደጋ ላይ በማይጥል አግባብ መቀመጥ ወይ መጣል አለባት።
5. የጥርስ ህክምና ወይም ሌላ ህክምና ሲያደርጉ እና የህክምና ሠራተኞች ደምዎን የሚነኩ ከሆኑ (ለምሳሌ ደም ሲሠጡ ወይም ቀዶ ጥገና ሲደረግልዎት) ደምዎ በኤችአይቪ እንደተበከለ በግድ ማሳወቅ አለብዎት።
6. መነቀስ ወይም ጆሮዎን መበሳት ከፈለጉ፡ ወይም ሌላ ሹል ነገር የሚጠቀሙበት ወቅት ኖሮ የመድማት አደጋ ካለ (ለምሳሌ "ፒርሲን" (piercing) በሚደረግበት ወቅት)፡ ጉዳዩ ከመጀመሩ በፊት አስቀድመው በደም የሚተላለፍ በሽታ እንዳለብዎት የግድ ማሳወቅ አለብዎት።
7. ለኤችአይቪ መተላለፍ አደጋ ላይ ሊዳርግ የሚችል የወሲብ ግኑኝነት ከማድረግዎ በፊት፡ የወሲብ ጓደኛዎን የኤችአይቪ ተሽካሚ መሆንዎን በግድ ማሳወቅ አለብዎት። የብልት፡ የፊንጢጣና የአፍ ወሲብ በሚደረግበት ወቅት የመተላለፍ አደጋ አለ። ወሲብ በሚደረግበት ወቅት ኮንዶም ሊቀደድ ስለሚችል፡ ኮንዶም ለመጠቀም በሚመድቡበት ወቅትም እንዲሁ ኤችአይቪ እንዳለብዎት በግድ ማሳወቅ አለብዎት። የወንድ ብልት በሴት ብልት በሚገባበት ወቅት፡ የወንድ ብልት በፊንጢጣ ወይም በአፍ በሚገባበት ወቅት ኮንዶም መጠቀም አለብዎት። በሌላ ዓይነት ወሲብ የእምስ ኮንዶም (የሴት ኮንዶም) መጠቀም ይገባል። በተገቢ የሚደረግ ህክምና ቢያደርጉም የእምስና የፊንጢጣ ወሲብ በሚፈጸምበት ወቅት ኮንዶም በግድ ይጠቀሙ።
8. እንደ ምላጭ፡ የጥርስ መፋቂያና ሌሎች የማጠቢያ ቤት ዕቃዎች ከሌሎች መጋራት አይፈቀድልም።
9. ህኪምዎ አስፈላጊ ነው ብሎ በወሳኔዎት ቀጠሮ በግድ መገኘት አለብዎት።

ስህተተኛ ነው ብለው የሚገምቱት መመሪያ ከተሠጠዎት፡ ባሉበት ላንድስቲን (landsting) የሚገኝ የኢንፈክሽን መከላከያ ህኪም ያነጋግሩ።